

Verdenssamvittighet

Taler

Thorbjørn Jagland

Dato

10 desember 2014

Sted

Oslo Rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Kailash Satyarthi og Malala Yousafzai

- 1 Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, Eksellenser, Mine damer og herrer,

- 5 Det finnes en samvittighet i verden som strekker seg over alle landegrenser, som er uavhengig av religion, kultur og sosial tilhørighet: Det er at barn har rett til en barndom, de har rett til å gå på skole i stedet for å bli tvunget til å arbeide. De skal ikke begynne livet som andres slaver.

- 10 Denne "verdenssamvittighet" kan ikke komme bedre til uttrykk enn gjennom Kailash Satyarthi og Malala Yousafzai.

Kjære Nobelprisvinnere,

- 15 Et sterkere uttrykk for Alfred Nobels kallelse om forbrødring mellom nasjonene er det vanskelig å finne enn gjennom dere to.

Vi er beæret over å ha dere her.

Gratulerer!

20

Veien til demokrati og frihet er brolagt med kunnskap.

- 25 Taliban og IS liker ikke kunnskap fordi de vet at det er en viktig forutsetning for frihet. Skolegang, særlig for jentene, fratar Taliban, IS, Boko Haram og liknende bevegelser makt.

Men ingenting bør være fjernere fra islam enn å bruke selvmordsbomber mot

30 sine trosfeller eller å skyte mot en ung jente som ikke har krevd noe annet enn å få gå på skole.

Vold og undertrykkelse kan ikke begrunnes i noen religion. Islam, kristendom, jødedom, hinduisme og buddhisme beskytter livet og kan ikke brukes til å ta liv.

35

De to som vi hedrer her i dag, står klippefast på dette. De lever etter det som Mahatma Gandhi ga uttrykk for. Han sa: "Det er mange formål jeg ville ha dødd for. Det er ingen formål jeg ville ha drept for".

40 Satyarthi og Yousafzai er nettopp de mennesker som Alfred Nobel i sitt testamente kaller "fredsforkjempere".

De er det ikke bare bak skrivebordet, de er det i praksis.

45 Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, mine damer og herrer, Kailash Satyarthis visjon er ganske enkelt å gjøre slutt på barnearbeid. Siden han i 1980 ga opp en lovende karriere som elektroingeniør, har dette vært Satyarthis overordnede mål. Han har arbeidet på mange ulike nivå for å nå dette målet. På grasrotnivå har han fått satt ca. 80.00 barn fri under til dels meget dramatiske omstendigheter. Mange ganger har han blitt angrepet på brutalt vis. Det krever
50 ikke stor fantasi å forestille seg reaksjonen når han og hans medarbeidere går inn i nedslitte fabrikklokaler rundt om i India for sette barna fri. Sterke interesser har profitert på barnearbeid. Disse gir ikke opp uten kamp. Selv har Satyarthi holdt seg til ikke-vold.

55

Barnearbeiderne blir ikke sjelden rekruttert gjennom kidnapping, men ofte leies de ut av foreldre som ikke klarer sine gjeldsforpliktelser. Gjeldsslaveriet er fortsatt meget utbredt ikke bare i India, men også i mange andre land.

60 Satyarthi insisterer på at det ikke er fattigdommen som fører til barnearbeid. Barnearbeidet vedlikeholder fattigdommen, den videreføres fra generasjon til generasjon.

Skolegang bringer folk ut av fattigdom.

65

Satyarthi har utviklet en modell for hvordan de frigjorte barna kan rehabiliteres

og skaffes utdanning. De må få en basisutdanning slik at de i noen grad kan fungere som vanlige samfunnsborgere snarere enn som slaver. Han har
70 opprettet flere ulike organisasjoner som arbeider både i India og internasjonalt for at barn skal få sine rettigheter. Bachpan Bachao Andolan er kanskje hans aller viktigste redskap med sine direkte aksjoner for å få satt barn fri.

Satyarthi's kamp er preget av stor oppfinnsomhet. Rugmark, som ble opprettet i
75 1994, nå Goodweave, er et slående eksempel. Dette er et internasjonalt konsortium av representanter fra land som eksporterer og importerer tepper. På en enkel måte kan vi alle kontrollere at teppet ikke er blitt produsert av barnearbeidere. Et system med inspektører er opprettet for å sikre at ordningen fungerer. Barna får gå på skole og de voksne arbeiderne får en rettferdig lønn.

80 Eksportører og importører betaler en liten avgift for å opprettholde dette systemet med inspeksjoner og kontroller. Det arbeides med å utbre ordningen til ytterligere produkter hvor barnearbeid forekommer hyppig, som strikkevarer og sportsutstyr.

85 17. januar 1998 startet Satyarthi sitt aller største prosjekt: The Global March Against Child Labour. Sju millioner barn og voksne deltok i denne marsjen som berørte mange forskjellige land og regioner. Marsjen endte opp ved ILOs hovedkvarter i Geneve. Året etter ble ILOs konvensjon mot de verste former for
90 barnearbeid enstemmig vedtatt. I dag har 172 land ratifisert konvensjonen. Ingen ILO-konvensjon er blitt hurtigere ratifisert. ILO-konvensjonene 138 og 182 og FNs "Convention on Rights of the Child" er nå grunnlaget for den verdsomspennende kampen mot barnearbeid og for utdanning.

95 Mye står likevel igjen. Det er omkring 60 millioner barnearbeidere bare i India, de aller fleste innenfor jordbruket. Om landet ratifiserte de to ILO-konvensjonene, ville det representere et stort skritt i riktig retning. I dag finnes det 168 millioner barnearbeidere rundt om i verden. I år 2000 var tallet 78 millioner høyere. På dette, som på så mange andre områder, går det altså i riktig
100 retning og ofte i et mye høyere tempo enn vi tror. Satyarthi tror faktisk at barnearbeid kan bli mer eller mindre avskaffet i hans egen levetid. Alle her deler dette håpet.

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, Mine damer og herrer,

Malala Yousafzai er i særklasse tidenes yngste fredsprisvinner. Likevel er hennes historie på rekordtid blitt kjent over nesten hele verden. Da hun var 11-12 år begynte hun under pseudonym å skrive en blogg for BBC om hvordan det var å
110 leve i Swat-dalen i nordvest-Pakistan under et sterkt press fra Taliban og med bare ambivalent støtte fra de pakistanske myndigheter. I perioder måtte skolene stenge, særlig jenteskoler.

Malala Yousafzais visjon var klar helt fra begynnelsen. Jenter hadde et
115 selvfølgelig krav på utdanning.

Hennes mot er nesten ubeskrivelig. Vi kjenner alle til det som skjedde 9. oktober 2012, da Malala var 15 år gammel: En revolvermann gikk på skolebussen og spurte etter Malala. Han løsnet tre skudd mot henne og skadet henne på det
120 alvorligste. Hun berget livet og bestemte seg for å fortsette sin kamp for jenters utdanning, selv om Taliban aldri har gjort noen hemmelighet av at de vil prøve igjen.

Pakistan har et folketall på nesten 200 millioner. En fjerdedel av befolkningen er
125 mellom 5 og 16 år. Landets konstitusjon garanterer alle disse barna en gratis og obligatorisk utdanning. Men nesten halvparten av de 52 millioner går ikke på skole; de aller fleste av disse er jenter. Og det er slett ikke bare Taliban som prøver å holde jentene borte fra skolen. Også myndighetene gjør det ved at de har bygget skoler uten vegger, uten rennende vann og uten toaletter. Og minst
130 like viktig: Indoktrinering er noen ganger viktigere enn de ferdigheter og kunnskaper som trengs for å klare seg i en moderne verden. Lærerne har ofte heller ikke det minimum av kvalifikasjoner som er nødvendige.

Pakistanske myndigheter har hyllet fredsprisen til Malala Yousafzai. Den beste
135 gaven de kunne gi henne er å forbedre utdanningssystemet i landet dramatisk.

Det vil gagne hele Pakistan.

Få ting gir større avkastning økonomisk og sosialt enn å investere i jenters
140 utdanning.

Denne logikken gjelder over hele verden. Ved å sette enkeltmennesket i sentrum for all politikk vil man raskt forstå at de "ekskluderte" ikke utgjør en byrde og en trussel, men er en enorm ubrukt ressurs. Også her i Europa ville en slik logikk

gjøre underverker. Her er ikke problemet at barna og ungdommen ikke får utdannelse eller blir tvunget til å arbeide. Alt for mange får ikke brukt sin utdannelse og får ikke muligheten til å arbeide.

150 Vi må bort fra denne negative situasjonen og i stedet gi den unge generasjon det håp som antakelig er vårt mektigste vern mot ekstremismen.

Ungdommen må kunne se mot fremtiden i stedet for å bli fanget av mørke tanker og mørke krefter. Mine damer og herrer,

155

Mens ekstremismens natur er å skape fiender, lage skremmebilder og dele verden inn i oss og dem, viser prisvinnerne oss noe annet: En ung jente og en litt eldre mann, en fra Pakistan en fra India; en muslim, den andre hindu; De to er symboler på det verden trenger: mer enhet. Brorskap mellom nasjonene!

160

Prisvinnerne har understreket at om prisen kan bidra til at indere og pakistanere, to folk som står hverandre så nært, men likevel så fjernt, kommer hverandre nærmere, ville det utgjøre en ekstra dimensjon ved prisen. Vi deler dette håpet.

165

Mine damer og herrer,

Vi trenger mennesker som Satyarthi og Yousafzai for å vise at det nytter å kjempe.

170

Få om noen av oss har hatt større mot til å leve etter Mahatma Gandhis prinsipp om at "Jeg godtar bare en tyrann i verden, det er den lille stillferdige stemmen inni meg selv."

175 Vi andre er kanskje blitt for vant med å følge stemmene fra andre som strømmer inn i hodene våre gjennom sosiale media. Vi glemmer ofte å lytte til vår egen stemme, den som taler til oss om rettferdighet.

180 Frihet og rettferdighet har aldri vært seremoniell. Verden ble aldri brakt fremover av kaldt beregnende mennesker. Den ble brakt fremover av kjempende mennesker med varme hjerter.

Deres Majesteter, mine damer og herrer,

185

Vi lever i en tidsalder der verden, til tross for all vold og ekstremisme vi ser rundt oss, preges av en økende humanisering.

190

Forfatteren James Baldwin sa det slik: "The people that once walked in darkness are no longer prepared to do so."

Dette er blitt en ugjenkallelig del av vår felles bevissthet.

195

Personer som Kailash Satiarthi og Malala Yousafzai har bragt oss dit.

De viser at det nytter å kjempe. Selv under de vanskeligste forhold.

Kjære Nobelprisvinnere,

200

Dere vil for all fremtid være en del av den gullrekke vi har i Nobelhistorien - rekken av kjempende mennesker. Mennesker som har skaper den "verdenssamvittighet" vi alle kan være bærere av - ropet om frihet og rettferdighet.

205

Det viktigste av alt er å få satt barna og ungdommen fri!

Takk for oppmerksomheten.

210

Kilde
nobelpeaceprize.org

Emner
Barn, Fred, Fremtiden, IS, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale, Terrorisme, Utdanning

215

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/verdenssamvittighet>

220